

UHO

Ovo će završiti lijepim vjenčanjem.

OKO

Ovo će završiti lijepim vjenčanjem.

OBRVA

Ovo će završiti lijepim vjenčanjem.

USTA

Ovo će završiti lijepim vjenčanjem.

VRAT

Ovo će završiti lijepim vjenčanjem.

NOS

Ovo će završiti lijepim vjenčanjem.

Sunce u vrtu 1918 60 akvarel, 20,5 x 14,5 cm, Basel, privatna kolekcija.

UHO

Podite spavati.

OKO

Podite spavati.

OBRVE

Podite spavati.

USTA

Podite spavati.

VRAT

Podite spavati.

NOS

Podite spavati.

s francuskog preveo: Branimir Donat

Tristan Tzara ili spontanost

Henri Behar

Zanimljivo je da je prvo djelo službeno obilježeno kao dadaističko bilo zamišljeno za izvođenje u teatru.)

Bilo je to prije objavljivanja prvog broja dadaističke revije »Literarna i umjetnička zbirka« koja je u estetskom smislu još pripadala avangardi a izašla je u srpnju 1916. u Zurichu pod naslovom »Prva nebeska Avantura g. Antipirina«.

Naslov koji podsjeća na Maxa Jacoba, taj blijedi naslov krije prevratnički element, u kojem antipiran ne označava nikakav lijek (znamo da je Tristan Tzara često upotrebljavao ovaj analgetik protiv glavobolje).

»Radilo se o tome da se iznađu dokazi o tome kako je poezija živa forma u svim svojim aspektima, čak i onim antipoetskim, pisanje je slučajno sredstvo koje nije neophodno, dok izraz te spontanosti u nedostatku boljeg izraza nazivamo dadaluzam«, reći će mnogo kasnije Tzara.), izražavajući se potpuno racionalnim jezikom, što opet ne znači da je s vremenom promijenio poglede. 1950. godine Tzara je mogao jasno objasniti svoje prve intencije, u početku mu je jedini dosljedni stav bio odbacivanje svega u što je uključena i logika govora, u želji da što bolje propovijeda spontanost.

Preobratiti djelo a u isti mah razvijati teorijsko rezoniranje tom prevratu podrazumijeva odvajanje osobnosti, a to je u suprotnosti s prvom nakom.)

Pjesnik se neće zadovoljiti da napiše svoj tekst, on će ga govoriti pred publikom, kako bi mogao preuzeti potpunu odgovornost (kakav bi to bio kukavičluk ne izvesti djela koja napadaju uspostavljena načela, uz posredovanje profesionalnih glumaca koji zazivaju svoj »zanat« i deontološki kodeks, dok bijesna publika na njih baca razne predmete. Na koji način gledalac može iskazati svoje osjećaje prema autoru koji uživa da napada tog istog gledaoca, ako se autor ne usuđuje pokazati pred njim?). Tu se radi o odgovornosti u svakom pogledu, u odnosu na publiku i u odnosu na samog autora. U svakoj riječi izgovorenoj pred publikom postoji djelić neizvjesnosti, koju pjesnik mora spoznati, a on se mijenja u funkciji vremena, mjesta. Kad dvije osobe govore, ta neizvjesnost može biti – dijelom – ispravljena tokom razgovora. To nije slučaj u teatru, pogotovo kad autor kritizira jezik koji simbolizira osnovu društvenog poretka.

Kritika jezika, njegovo oslobađanje, kao zajedničko ishodište djela koja ovdje izučavamo, relativno je recentna činjenica. Prije Tzara pojavio se netko tko se nije zadovoljio samo pukim primjedbama na vokabular i tko je obuhvatio problem komunikacije u cjelini; radi se o ženevskom lingvistu Ferdinandu de Saussureu, koji je u svoje vrijeme bio gotovo nepoznat. Njegova razmišljanja o jeziku prikazuju ga kao čovjeka slobodna duha, koji ipak nije imao hrabrosti da svoje teorije razvije do kraja, zbog pukog društvenog konzervatizma. Ipak, moramo mu odati priznanje da je otvorio neke puteve i istakao činjenicu da je jezik govorni fenomen a ne pisani (pisanje je tehnika komunikacije, koju ne smijemo pobrkati s komunikacijom samom), na čemu Tzara insistira u prethodnom citatu. Tamo gdje se u strahu od britkih reakcija Saussure zaustavio, Tzara i njegovi prijatelji krenut će bez razmišljanja. Kako bismo inače objasnili Tzarinu evoluciju, budući da nije rođen kao dadaist, u što bi nas doduše mogle uvjeriti studije do danas objavljene o njemu. Prije Švicarske bio je u Rumunjskoj. Voljeli bismo znati što je tamo radio i mislio. Pjesnička zbirka **Prve poeme Tristana Tzara** koju je objavio i s rumunjskog preveo Claude Sernet) mogle bi odgovoriti na to pitanje.

Zanimljivo bi bilo izreći kako je Tzara čist, no kako je već od rođenja nosio u sebi onaj plam za uništenjem jezika i prezir prema literarnim i umjetničkim školama. No, to nije slučaj! pred nama je djelo čarobne poetske senzibilnosti, strasno, bogato različnim slikama, simbolističnog tona. Za to djelo ne možemo reći da navješćuje buduću pobunu i negiranje. Jasno nam je da se Tzara neće ovdje zaustaviti, no čitajući te poeme ne možemo odgo netnuti kakva se budućnost krije u njima.)

Nije li možda rat svojim užasom i glupošću doveo pjesnika do stanja nepovratka? Bez sumnje je tako, to je rik čovjeka koji ne želi vjerovati u potpuni poraz života, to je krik jedne mladosti koja se želi predati vlastitoj spontanosti, budući da su sve kalkulacije mudrih dovele do sloma umjesto do boljeg bivstvovanja. U trenucima kada tisuće ljudi nestaje, javlja se želja za dokazivanjem vlastitog postojanja, vrijednosti misli u dodiru s drugim bićem. Na koncu postoji i gađenje koje se odnosi na sve koji su sudjelovali u tom svjetskom ratu: buržoasku ekonomiju, »moderanu civilizaciju«, »vrijednosti Zapada« i njegovu osnovu: filozofiju, logiku i jezik. Posebno na jezik koji, prividno neutralan, uzrokuje sukobe i koji je slaba točka čovjeka u društvu. Ukoliko je uništen način komuniciranja, individuum nije samo izoliran, nego ne može shvatiti ni samoga sebe, dakle treba pribjeći riječima kako bi se potvrdilo neobično ponašanje, utoliko je točnija izreka da »misao nastaje u ustima« a Tzara je u tom trenutku baš to izricao. Od tog vremena pobuna postaje suštinski intelektualna, neće posegnuti za oružjem protiv neljudskih načela, nego će nastojati da se pronađe ono što čini iskonsku ljudsku prirodu, mimo svakog razmišljanja, »neke suštinske i jednostavne zakone, patetično i gluho zrenje plodnoga tla«.

